

הבוטגה של הגרשונים

פתיחה א'

כקווים מנחים לכתיבה אורי גרשוני כתב לי:

ההתחלה הייתה פחות או יותר סמוך למוות של אמא. מצאתי בארון הספרים בבית ברעננה הרבה ספרי אמנות שניתנו כמתנות אהבה בין אמא לאבא ובתוכם הקדשות אישיות בכתב יד. אחד הספרים היה של דלקרואה ובו גם רפרודוקציה של הציור "ישו בהר הזיתים". באותו זמן גיליתי עניין בלילה האחרון של ישו (ייסורים בגן), מסיבה שלא הייתה ברורה לי לחלוטין, ועשיתי עבודה שהיא תוצר של צילום של הרפרודוקציה מתוך הספר עם נייר המשי המקושט שנועד להגן עליה (הדימוי הראשון במסמך).

(באותו הזמן גם התחלתי לתעד את מה שנותר משטחי החקלאות המשפחתיים בגן רש"ל בהרצליה, חומרים שהוצגו בתערוכתי האחרונה במוזיאון ת"א - "אל מקום אחד").

לפני שעזבנו את הארץ רציתי לשהות לילה שלם בגת שמנים עם מצלמה, פחות או יותר בתאריך שבו שהה ישו בגן. איכשהו הדבר לא הסתייע (לא הצלחתי לקבל אישור), ועם המעבר לספרד התחלתי לדמיין וליצור את אותו הלילה באמצעות תוכנות AI. את הדימויים שנוצרים אני מדפיס אח"כ בתהליך אנאלוגי באמצעות השמש, ובסוף בחזרה לקובץ דיגיטלי (קצת קשה להסביר פה).

בהמשך נולדה הבת שלנו, לילה, לידה בייסורים די קשים. הלילה על כל המורכבות שלו נהייה הממד שבו אני שוהה.

הסדרה השנייה והשלישית הם דימויים של שמיים ליליים שנוצרו גם כן בעזרת AI והם מאזכרים אולי עיניים, איברים פנימיים, דימויי אולטראסאונד...

הסדרה הנוספת היא של צילומים בלילות ירח מלא פה בספרד. את הצילומים האלו אני מדפיס בעזרת מדפסת תרמית (בדומה למדפסת של קבלות של מוניות).

תשובתי: העבודות יפות ומעניינות ומאתגרות לכתיבה, למרות שאין לדעת אם אצליח לכתוב. לא חשבתי לשוב לאירופה ולציור נוצרי, אבל איכשהו האופן שהדברים מופיעים אצלך מצליח להזיז בי משהו.

לפני שהתיישבתי לכתוב קראתי את מאמרי הפרשנות המצוינים שנכתבו על עבודתו של אורי, אני לא בטוחה שאפילו אביו המהולל זכה לריפוד פרשני בכמות וברמה כל כך גבוהה. הם היטיבו, כל אחד מהם בדרכו, לצרף את התכנים (היחסים במשפחה והייחוס המשפחתי) לניתוח אנליטי של מהות המדיום. מה יש בו בצילום, שאולי אין בדיסציפלינות אמנותיות אחרות, שמאפשר לו להתמסר, להיכנע כך ברצון לפרשנות? שעושה אותו כה רעב למלים? אני מנסה לענות: היותו צמוד לעצמו, צמוד להרף הרגע של הולדתו, למושאו המצולם, היותו אילם. או כדברי רולאן בארת: צילומים "גולשים כמו חלב (לעבר המסומן)... והמלים הן המסמנים הנחוצים על מנת לפתוח בו מרווח שיבדיל אותו מעט מעצמו להרוות את צימאנו לקורטוב של מודעות עצמית.

לא מצאתי טעם וגם אין לי ההשכלה הדרושה בתחום הצילום כדי להוסיף משלי לערימת הדשן הזאת. אמנם בעבר כתבתי שני מאמרים על צילום: האחד על עבודותיה של שוש קורמוש והאחר על סדרת ה"חלומות" של דגנית ברסט. אך שתי אלה עשו מאמץ מודע לפיצולו, להטייתו של הצילום לעבר ציור והבאתו קדימה דרך שימוש בטקטיקות שונות של קולאז'. אם אני מבינה נכון, אורי גרשוני הולך בכיוון הפוך – דרך צילום כפול ומשולש במכשירים מגוונים ובטכניקות שונות, שימוש בדימויים מתוך הרשת והמרתם לצילום דרך צילום מסך המחשב, הוא כמו גורם לו להיבלע בעצמו ביתר שאת, מסיג אותו עוד יותר לאחור, נראה שאינו מחפש גאולה פשוטה עבור הצילום.

תחת זאת ראיתי כאן הזדמנות לשוב ולהשתעשע בתחביב שפיתחתי בשנים האחרונות של איחוי משפחות שבורות באמצעות עסק משפחתי. זהו ניסוי בהמרת אמנות במלאכה, יצירות בתוצרים ואינדיבידואל בעסק משפחתי. נראה שמלבד הרצון לתקן את העבר היו אלה שנים ארוכות של עבודה מבודדת בסטודיו שהולידו אצלי את הגעגוע הזה אל המציאות.

והנה, בפנייתו אלי לכתובה, אורי כמו הגיש לי את המשפחה האידיאלית להפעיל עליה את האקספרימנט, דבר שעשיתי קודם לכן רק למשפחה השבורה שלי. וכך אנסה להעניק לו גאולה בדיעבד בתחום האחר שהפרשנים הרבו להתייחס אליו, זה של האב והמשפחה. ובהשראת העבודות המתארות את המעמד בגת'שמנים אמקם את המשפחה בתקופת חיי ישוע.

הייתי כה מרוצה מעצמי על הרעיון הזה שציץ במוחי שמיד כתבתי לאורי לאשר שאכן יהיה טקסט. וזאת למרות שדי מהר הבנתי שצפוי לי מסע לא פשוט, מאתגר, לעמעם את האינדיבידואליות במשפחה זאת שבה איש לא סוטה מן השביל המובחן שהתווה עבור עצמו ונזהר שלא לדרוך בנחלת האחר. לאט לאט צמחה אצלי מועקה מן הסוג שמצביע על זיוף כלשהו ולמחרת, יום שישי, הספקות כבר כססו בי עד העצם, פתאום אוהלו הגדול של גרשוני נטה עלי ונבהלתי. כן, במיוחד יהיה זה קשה עד בלתי אפשרי לצמצם את האב (לראשונה הבנתי על בשרי את שכתבה שרה ברייטברג בפתיחת ספרה אודות האמן: *גרשוני גדול עלינו*), לומר לאוקיינוס שהוא: *עד פה תבוא*. אני רואה אותו מגחך, מעגל את שפתיו להשמיע: *פפף...* כל דבר שאכתוב על המשפחה שיציר את עולמם יהיה בו עיוות נורא. לא אוכל להפוך את המשפחה הזאת לשושלת הסנדלרונים של בשביס זינגר. להם גם לא יתאים מה שכתבתי על עצמי בסיפור **העסק המאושר**: *לאחר לימודי בבית הספר לאמנות, לא שעיתי להפצרות מוריי ובחרתי להמשיך לשרת את העסק המשפחתי ולא להשיק קריירה עצמאית. למרות, ואולי בשל, אופיי המרדני ורוחי הסוערת למדתי להכיר בסגולת יופיו של רעיון השירות וכמו דברים אחרים ששאלנו מתרבות יפן, לו ניתן היה, הייתי מאמצת את מנהג הקידות.*

ואז ירדה עלי ההבנה שיש להפך את הכיוון, שעל הכתיבה לתאר, בהשראת דמותו של ישוע, מסע אל האינדיבידואל.

סדרת הצילומים המרכזית בתערוכה המתארת את סצנת הַדְּוּי בַּגֶּן או בכינוייה האחרים **ישוע בגת-שמנים וישוע בהר הזיתים** הביאה אותי אל ספרו המונומנטלי של אהרן אברהם קבק **במשעול הצר** הפורש את חיי ישוע, או ישו כפי שהוא נקרא בספר. ואני מביאה כאן במלואו את קטע המוטו היפיפה בשער הספר הלקוח מן הספר החיצוני **עזרא הרביעי**:

“עֵיר נִבְנְתָה וַתִּכְוֶן בְּמִקוֹם־מִישׁוֹר וְהִיא מְלֵאָה
כָּל־טוֹב. וְלֹה מְבֹאֵ צַר וְהוּא בְּמוֹרֵד וּמִיָּמִינוֹ אִשׁ
וּמְשֹׂמָאלוֹ מִים עֲמֻקִּים. וּמְשֹׂעוֹל אֶחָד בִּינֵיהֶם בֵּין
הָאִשׁ וְהַמַּיִם וְלֹא יָכִיל הַמְשֹׂעוֹל כִּי אִם צָעֲדֵי אָדָם
אֶחָד, וְאִם נָתַן תַּנְתֵּן הָעֵיר הִיא נִחְלָה לְאִישׁ וְהַנּוֹחַל
לֹא יַעֲבֹר אֶת־הַמִּקוֹם הַמְסָפֵן אֲשֶׁר לְפָנָיו אִיךָ יִקְבֹּל
נִחְלָתוֹ.

קטע זה שנכתב, כך סבורים, בזמן חורבן בית שני, ומביע רעיון שאינו בלתי דומה ל**לפני שער החוק** של קפקא, יוצר את האינדיבידואל הגמור, זה ההולך במשעול צר המיועד רק לו על מנת להגיע לנחלה המיועדת לו בלבד; הדרך כרוכה בסכנות משני צדיה ואין לסטות ממנה לכאן או לכאן. האין זאת התורה שלימדונו כל השנים לגבי דרכו של אמן?

זכורים לי שני דברי ספרות שהביאו להבנה גמורה ביני לבין מוישה. הראשון, סיפורו של גיאורג ביכנר **לניץ** שכל אחד מאתנו קרא טרם היכרותנו, ואשר בדבריי כאן אמזג את דמות גיבורו עם זאת של ישוע, והשני, **עשב בצדי הדרך** ספרו של הסופר היפני נצומה סוסקי בתרגום לאנגלית שהבאתי לו לקריאה. הוא כה התלהב מהספר שלמרות סלידתו מתרגומים שאינם מן המקור הציע שנתרגם אותו יחד לעברית, דבר שלצערי לא התממש. הספר מתאר חיי נישואין מרים מתוך מודעות עצמית אכזרית בתערוכת של סדיזם ומזוכיזם, ובו אשתמש לתיאור המצב במשפחה לפני התמורה שמתחוללת בה בעקבות ביקורו של ישוע.

בכתיבה כאן אנסה להוסיף שני פרקים קצרים לספרו של קבק **במשעול הצר**. האחד על פגישת ישוע עם האמנים והאחר על הלילה בגת שמנים, סצנה שאין הספר מציג. לאורך הכתיבה אשאל משפטים שלמים או מקוטעים מספרו של קבק, משני הספרים הנ"ל, מן הברית החדשה ומן התנ"ך, מבלי לציין מקורות.

ואעיר: יש בסיפור כגון זה רצון לעשות למען אחי ורעי, הילדים שאבא נטש אותם ואת אמם. ביאנקה (כמו בהקדשות הספרים האוהבות בין בני הזוג שמצא אורי בביתה) תתפוס שוב את מקומה ליד משה, ממש כמו שאבי מת ביבשת אחרת בדיוק בתאריך מותה של אמי, עשרים וחמש שנים אחריה. שנאמר: ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת.

וזכור לי שפעם, בימי ילדותי, כל אורח שבא אל הבית, היה בו משהו מן המשיח.

פתיחה ב'

ביקור ישוע בסדנת האמנים

ניצב בראש ההר, זה עתה יצא את בית הוריו בנצרת, הארץ היתה פרושה לפניו בשלל גווניה. בשולי הרקיע מזרחה, שם מעבר לירדן, מכחילים הרי גלעד, בצפון מבהיק בחמה ראש השיבה של החרמון, והרחק הרחק מאחריו, כאד כחול, זעים ומתמוגגים בחום היום הרי נפתלי. מערבה מכסיף ורומז הים מקצה האופק, ודרומה מצהיבים כאבני טופז גדולות הרי הגלבע, וביניהם משובץ, כלוח אזמרגד כביר, עמק יזרעאל מוריק ומבהיק... הרי שם התבור... הר הכרמל צף ועולה מתוך הים... עיניו נתרחבו מתוך בולמוס של צימאון אל הגוונים... המשיך בהילוכו, ולא אכפת היה לו אם עולה הדרך אם יורדת. עייפות לא חש, רק לרגעים לא נוח היה לו שאינו יכול ללכת על ראשו... כאשר ננער היער מתחתיו והערפילים בלעו את הצורות, ערטלו למחצה את בדי העצים האדירים; משהו נכמר בו, תר למצוא משהו כמי שתר אחר חלומות שאבדו... הכל נראה לו כה קטן, כה קרוב... חשק היה בו להניח את הארץ לייבוש על התנור, לא הבין מדוע־זו דרוש לו זמן כה רב לרדת במורד תלול, להגיע למקום רחוק.

*

באותם ימים חי בארצות הדגן האדירות אשר בשדה שרון איכר ובעל מלאכה לעת מצוא ושמו משה גרשוני ולו אשה בשם ביאנקה ושני בנים בוגרים ארם ואורי ובת בכורה עתה שאשתו הביאה עמה מנישואיה הקודמים לאחר שנתאלמנה. הוא היה מזן עובדי האדמה שבזמן שהם חורשים ועודרים את אדמתם הם חורשים ומחטטים גם בלבם של עצמם. יותר מכל רוצה היה ללכת בדרכו שלו, ללא עול משפחה ופרנסה. יש שהיה שוכח שבעל משפחה הוא ולמרות גובהו וחוסנו היה תועה כנער, מבוהל מן החיים. בבית המלאכה צייר אותיות מעוטרות על כלי חרס. מצמצם את כל הגות לבו במלאכה זו שלפניו.

כל בני המשפחה מוכשרים היו למלאכות וליצירת כלי נוי תענוג לעין באצבעותיהם. האם היטיבה לרקום ולשזור בחוטי מתכת ואף צלמיות קטנות יצרה משאריות החימר של אישה שהיה מקניטה בכינויים כמו עשתורת או אשת התרפים. הבת שלחה ידה בעיצוב כלי חרס. שני הבנים היו שונים זה מזה תכלית שינוי באופן שבו נח מבטם על העולם. הבכור ניחן בחדות המבט ודקדק בפרטי הפרטים, אצלו הפרטים צמחו והיו למכלול. במיוחד היה שם לבו לאופן שבו קרני האור נופלות על כל חפץ וחפץ ומחוללות תמורה בצבעיו. ואילו הצעיר ביקש למסך את העולם, לעמעמו, כאילו הכביד האור על עפעפיו. כשהיה ילד אהב להסתתר מאחורי סינרה השקוף למחצה של אמו, אותו רקמה בדוגמאות עלים ופרחים, ולראות את העולם מבעדו, וכשגדל העדיף את הלילה על אור היום, היה מצמצם את עיניו בהביטו בירח כדי לראותו מוכפל, ובשמש הביט רק דרך זכוכית מפויחת. בעוד אחיו אהב להבדיל בין חומרי העולם וגווניו, רצה הוא לאחדם תחת מעטה ערפל. עננים היו ידידיו, אותם שנפרדו מן הקבוצה ומשייטים בשמים לבדם.

כל בני הבית עזרו בבית המלאכה ובשדה אך פרנסתם היתה בדוחק וכעס וקוצר סבלנות וחלומות שנחרבו גרמו לכך ששלום־בית נפגם.

האב היה נתון לשינויי מזג פתאומיים... היה מוקנט עד כדי אייכולת-לשאת-זאת-עוד על ידי מראָה אשתו שרועה מובסת על הרצפה, ומתוך זדון צרוף היה מצווה עליה לקום על רגליה ולשרתו, בעוד היא כמו אומרת: בעט בי אם זה רצונך, ובשתיקה זחוחה הביטה בבעלה המתבשל בכעסו, עייפה מבעל זה שלה שהמשיך להיות זר ומבודד ממשפחתו. אם רוצה הוא לנעול עצמו בתאו האומלל לא תהיה זו היא שתעצור בעדו. פעמים אחרות ראה איום בעיניה: אם תמשיך להיות כה מרושע אחלה שוב, והוא למראית עין לא אכפת לו אם תחלה או תמות. בדרך כלל לאחר תקריות עגומות כאלה באה תקופת מנוחה, של ימים כתקנם, והם דיברו זה אל זה ככל זוג נשוי אחר. אך פייסנות היתה אורחת לרגע בבייתם והם שוב מצאו עצמם מפנים גב זה לזה... הילדים עזבוהו לנפשו, כאילו אינו קיים. הוא ידע שהם נמנעים ממנו בשל מזגו הרע. פעם כשהיו קטנים בעט בעציץ פרחים שעמד על מרפסת הבית והיה שייך להם. את העציץ קיבלו מידי אמם לאחר הפצרות רבות והוא היה יקר להם. הצליל והמראה של העציץ האדום הנחבט בקרקע גרם לו לסיפוק כלשהו אך כשראה את הגבעול השבור והפרחים שנקרעו נמלא לרגע עצב על המעשה האכזרי חסר-התוחלת שעשה. הפרחים האומללים, שבעיני הילדים יפים היו, הושחתו עכשיו על-ידי אביהם.

*

בהתקרב השבת החיש את צעדיו, יגע מן הדרך הארוכה שעשה מן הגליל ועד לשרון. עבר את הכפר, אורות האירו מבעד לחלונות, הוא הביט פנימה בעָברו: ילדים אצל השולחן, נשים זקנות, נערות, הכל שלווים, דמומי-פנים, נדמה היה לו כי פנים אלה הם הקורנים אור; חש הקלה ועד-מהרה כבר היה במעונו של האומן עליו המליץ בפניו נקדימון חברו.

*

ימי שישי, שאמורים היו ללבוש חג לקראת בוא השבת – אולי דווקא משום הציפייה וההכנות – קדושתם הפכה למועקה, והם היו לימים של ריב ומחלוקות ועלבונות וצער ודמעות. באותו ערב שבת טמנו פניהם בצלחות שלפניהם, לועסים ולוגמים בלי חשק כשנשמעה דפיקה חלושה בדלת. מהסס, מופתע, חסר-סבלנות, האב ניגש אל הפתח.

שם עמד הנער האורח. שערו הזהבהב ירד לו תלתלים-תלתלים סביב לפניו החיוורים, סביבו כעין ערפל של כסף שקוף שסילון אור יוצא מתוכו ומאיר את פני בעל-הבית שבבית-אחת התרככו והשתנו לבלי הכר והוא אמר: ברוך בואך הגם שאינך מוכר לי. והנער ענה: אני ישוע בן יוסף ידיד לנקדימון ומביא לך דרישת שלום ממנו. הוסיפו כסא ליד השולחן שכמו נגה עליו אז אור שלא מן העולם הזה. שוחחו בנחת.

"באת מזרך ארוכה. כך לבדך?" שאלה האם, מוזגת מרק לצלחתו.

נטל קצרות את ידו בקערת המים, לחש את ברכת המזון ואמר: "תחת כנפי טליתו של אבינו שבשמים, לא הייתי יחידי. כתינוק על ברכי אבי, חם וטוב היה לי... רוצה הייתי להגביה עיניי לשמים ולומר: אבא!... אך יש שאחזה בי אימה של בדידות. יחידי, יחידי... כמו עב זו שבשמיים..."

ראתה את ידו החבושה שבה אחז בכף ושאלה בדאגה: "נפצעת?"

"מדי פעם עוזר אני עם יוסף אבי בנגריה שלו ומסמר נתקע בכף ידי, דבר של מה בכך" אמר, מקל ראש, אך עננה קלה חלפה את מצחו.

"דאגה בלב איש ישיחנה" מלמל האב.

בעבר הגיעו אליהם שמועות אודותיו, כאילו בעלה של אמו לא היה בדיוק אבא של הילד, ואב אחר היה לו, שהתגורר מעבר לענן.

משכילה את המרק ראה שבתחתית צלחתו משורטטת היתה המלה 'הנני!!!'

אמר: "הה, מלה זאת שאמר אברהם פעם לאלהיו, פעם אל בנו ופעם אל המלאך שקרא פעמיים בשמו: אברהם אברהם, צנועה היא ומביעה נכונות לשרת, ואילו אני משאלתי היא להגות ללא מורא את המלה הדומה לה ושונה ממנה - **אנכי**. רוצה הייתי להניח לשוכן בית חומר, לבן האדם, להשתמש בלשונה של הגבורה. אך יש ודמות האור הגדלה וצומחת ממלה זאת מכסה לפניי את העולם כולו ואז יחידי אני וגלמוד בעולם." השפיל את ראשו. ניכר שמתחבט הוא ונאבק עם נפשו.

אך גם כששקע במחשבות ונעצב דמותו הטילה על השולחן בהורית של חמה, מעין שלולית של אורה מחממת.

כל בני הבית נתפסו לאהבה אותו וכל אחד מהם חפץ להראות לו ממעשה ידיו. הוא נהנה כילד מחפצי הנוי הזוהרים ומנצנצים בצבעים עזים מעשה ידי האם. שיבח את כלי החרס של הבת על שימושיותם ופשטותם. את ידי הבן הגדול חיזק באמרו: "האל הטוב ודאי עשה את העולם כמו שהוא צריך להיות, וודאי לא נוכל כלל לשרבט משהו טוב יותר; שאיפתנו היחידה צריכה להיות לברוא מעט עליפי מידותיו. אז אין לנו לשאול אם יפה הדבר או מכוער... נאה הוא כל שאינו יודע שְׁנָאָה. שמוסר עצמו להנאתם של הבריות ואינו יודע שמוסר את עצמו. שעושה כן משום שטבעו בכך, ואינו יכול לנהוג בדרך אחרת. משל בחמה שנותנת לבאי־עולם את כל זיוה, את כל חומה, נותנת בעין יפה, עד כמה שידה משגת. משום שטבע של חמה הוא בכך. וכך חייב גם בשר־ודם להתנהג. הוה נזהר, בן אדם, שלא יכבה, חלילה, האור שבתוכך. שלא יהא בכך כלום מן החושך, שתהא מאיר כולך, כשם שמאיר לך נר בכל נגהו. מנורת הגוף היא העין. לפיכך אם עינך טובה כל גופך יאור. אך אם עינך רעה כל גופך יחשך ואם יחשך האור אשר בקרבך מה רב החושך."

ומנגד כשראה את ציורי החשיכה של הבן הצעיר, שבהם עלתה לבנה פגומה ומן ההרים והגבעות נמתחו צללים שחורים כדיו, סתר עצמו והתמסר לתיאור נפלאות הלילה על שלוותו ודממתו, זה המביא מנוחה ליגע ומרגוע לעמל. "בלילה השמים מכוסים תלתלי־כסף זעירים" לחש "מי יודע מה טווים ומה אורגים מלאכי־מעלה מצמר זה בשעת דומיה גדולה? בלילה נוהג היה אבי לבוא אלי בחשאי עם תום עמל יומו ולהניח לפניי אילפס עם פיאה שנשתיירה מסעודת הערב ואז צונח היה על הקרקע סמוך אלי ודומם מקשיב לקול לעיסותיי..."

ולאב אמר: "אזור נא כגבר חלציך, הסר את המשמר ששמת ללבבך, נתן בריח ודלתיים ואל תמשול בגיאות ים זה העצום, העתיד לפרוץ ממך. כל אשר תמצא ידך לעשות בכוחך—עשה! שית בגאון גליך, עד נבכי ים תבוא ובחקר תהום תתהלך. כעת חיה אבוא והנה מעשי ידיך כיסו והציפו את אדמת כל הארץ."

הוא לא שב כעבור שנה, שמעו שהוא מסתובב עם אנשים בכפר נחום, עושה נסים, מרפא, מאכיל לשובע, מהלך על מים.

את אור פניו הותיר עימם ולמן אותו לילה בן־לילה גורל המשפחה נהפך עליה, דימו שהם חיים תחת מבטו ובכל ליבם רצו שעבודתם תישא חן בעיניו, להגישה מנחה לו. שפע פנימי ושפע חיצוני עטף אותם, עשו חיל בכל, איש איש לפי כישוריו ונטיות ליבו. האם הלכה ויפתה ונשאה חן בעיני בעלה והילדים השתוממו ועלצו. מעשי שזירת המתכת שלה גם הם יפו עמה, משובצים באבני חן ופסלונים זעירים. שני חיילי רומי שעברו במקום הזמינו אצלה שריונים לעטות על חזם ופניהם, והם היו ללהיט, בקושי עמדה בדרישה. בעוד הבת הבכורה מפקחת על הכל בשום שכל. הבן הגדול הביא עתה לציוריו הנאמנים לעולמו של האל, אור כפול ומכופל. ואילו הבן הצעיר הלך והעמיק בחשיכה, להבינה, כרה מתוכה מה שאיש לא ידע שיש בה ואף את העתיד צפה בה.

וכדברי האורח, האב היה לאוקיינוס שאין לשים לו גבול. הצבע נבע ממנו להציף את הארץ כולה. מן הצד האחד צייר בעוצמה פלח רימון ענקי ואדום המוטל בשולי הרקיע הנמוכים, והוא כאילו שותת עסיס תולע שמשתפך... והרימון שוקע על יד על יד לתוך מוך כחלחל שריפד גם את הקרקע, עד שנעלם לתוכו כולו, ועסיס התולע נספג כולו בבת אחת בחול... ומן הצד האחר במלאכת רישום ביד ענוגה קלע זרים רכים ועדינים המיועדים לראש הנער, שבבוא היום זר קוצים יפצע את מצחו הקורן. ציור האותיות נשאר עמו מן הימים בהם שרטט מלים בצלחות וקדירות, אך עתה גדלו והתפשטו ולא ניתן היה עוד להפרידן מסער גלי הים.

הלילה בגת־שמנים

אל הבית הגיעה שמועה שהנער בירושלים ונתון בסכנה. עם שחר ארזו כמה לוחות וכלי ציור ורישום, רתמו עגלה לשני חמורים ושמו פעמיהם לירושלים. הגיעו להר הזיתים עם קרני חמה אחרונות, ראו תכונה בין העצים ולרגעים הגיעו לאוזניהם הברות קטועות בהן יכלו לזהות את קולו של הנער שהיה עכשיו מפוחד וחלוש. רואים ואינם נראים, התרוצצו בין העצים ממרחק מה, תרים אחר זווית טובה. אלא שהאב משה שדמעות כיסו על עיניו ראה רק את מהומת נפשו שלו עצמו, ובציורו ניתן להבחין רק בשתי דמעות ענקיות אדומות שמתחתן נרשם בכתב רצוף: ברחמים גדולים אהבתיך. האם ליקטה מזכרות של מחטי אורן ואבנים קטנות – שרידים קדושים שתשקיע בדבק כעין הענבר ועם ייבושו תשלב במקלעותיה. הבן הבכור עינו נפלה והתקבעה על אצטרובל שקרן־שמש רפה אחרונה נפלה עליו ואתגר גדול היה זה לתאר את מסעה בין קשקשיו, וכך האירוע הנורא עבר לידו מבלי שהבחין בו. ציורו של הבן הצעיר הלך והחשיך ככל שגווע היום, הלך והשחיר, ומלבד רמזים לעצים ניתן היה להבחין בו דווקא בסולם שבעצם שייך לאפיזודה של מחר ולא היה שם כלל.

כך שלהיסטוריה נותרו מאותו לילה רק: לוח שחור, ציור של אצטרובל, ציור של דמעות ואותיות וכמה אבנים למזכרת. למן ימי הביניים והלאה ייאלץ כל צייר וצייר לתאר את המעמד כיד הדמיון הטובה עליו ולפי מזגו והבנתו.

לאיטם שרכו רגליהם אל העגלה, שם ציפו להם החמורים, ובאוזניהם מהדהדים דברי הרהב של הילד הנחנק מדמעות, ששני אבות לו והוא יתום, גוער באחד מחסידיו שהניף חרב על פקידי הרשות: "שמא חושב אתה שאינני יכול לבקש מאבי ומיד ימציא לי יותר משנים־עשר לגיונות מלאכים?"

סוף

אני מתעוררת אל אור היום, האם נפלתי בפח? אינני יודעת לענות על השאלה אם אמורים צילומי הלילה בגת שמנים העשויים באינטליגנציה מלאכותית ומצולמים שוב, לעורר בי הוד מטאפיזי, או שמא זהו ג'יבריש, בליל, גיבוב של פיסות אווירה וקלישאות שסובבות כלוויינים את מרחב הדימויים הנוצרי? השתעשעתי בהעלאת הדימויים ששלחת לי לחיפוש הפוך באינטרנט ומצאתי יער של חושך אינטרנטי רווי מלנכוליה אינטרנטית. גיליתי את הלילה של הרשת.

ובכל זאת, אתה קושר אותם להולדת בתך אז אולי המסע שלי לא היה לגמרי הזוי. ועדיין, אורי, שאלת תם, מדוע קראת לבתך לילה ולא אורה?

נורית דוד מאי 2025